

Mirosław Wasilewski
Marta Rusinkiewicz
Katedra Ekonomiki i Organizacji
Gospodarstw Rolniczych SGGW

Prawo bilansowe i MSR/MSSF w kształtowaniu sytuacji finansowej przedsiębiorstwa

Wprowadzenie

Rozwój gospodarczy i poszukiwanie przez inwestorów nowych rynków, pozwalających na osiąganie większych korzyści z zainwestowanych i zaoszczędzonych pieniędzy, przyczyniły się do rozwoju procesu globalizacji gospodarki. W związku z dużym skomplikowaniem globalnych rynków problemem stała się ocena ryzyka gospodarczego i inwestycyjnego, oparta na danych finansowych. Źródłem informacji, od którego zależy funkcjonowanie podmiotów gospodarczych, jest rachunkowość. W warunkach globalizacji podstawą prawidłowego funkcjonowania jednostek gospodarczych oraz skłonności inwestorów do lokowania swoich środków stała się porównywalność otrzymywanych informacji. Standaryzacja oznacza unifikację, czyli stosowanie identycznych rozwiązań, a jej rezultatem jest ujednoczenie zasad rachunkowości, gwarantujące najwyższy stopień porównywalności sprawozdań finansowych [Walińska 2005]. Przez harmonizację międzynarodową rachunkowości rozumie się zmierzanie, ruch w kierunku podobieństw w wyborze między alternatywnymi rozwiązaniami rachunkowości [Jaruga 2005]. W odpowiedzi na zapotrzebowanie wysokiej jakości danych gromadzonych w ramach rachunkowości od 1973 roku powstawały Międzynarodowe Standardy Rachunkowości (MSR – International Accounting Standards), a od 2001 roku Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej (MSSF – International Financial Reporting Standards)¹. Interpretacje MSSF powstają w wyniku zastosowania międzynarodowego właściwego procesu, w którym uczestniczą księgowi, analitycy finansowi oraz pozostali użytkownicy sprawozdań finansowych, przedstawiciele środowiska biznesu, giełd, regulatorów i organów władz, środowiska akademickiego oraz pozostałe osoby

¹Dotychczas opracowano 5 Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej oraz pozostało 31 Międzynarodowych Standardów Rachunkowości, z 41 zatwierdzonych, w wyniku procesów ich łączenia, wycofywania lub zastępowania przez MSSF.

i organizacje z różnych stron świata [Międzynarodowe... 2004]. Położono nacisk na konwergencję krajowych standardów rachunkowości z międzynarodowymi standardami, które są obecnie nazywane MSSF [Jaruga 2003].

MSR/MSSF nie są uporządkowane według sprawozdań finansowych czy specyfiki sektorów gospodarczych. Można jednak stwierdzić, że opracowanie MSR-41 „Rolnictwo” po raz pierwszy uwzględniło specyfikę działalności rolniczej. Rolnictwo wykorzystuje bowiem cechy biologiczne roślin i zwierząt, a procesy produkcyjne przebiegają w organizmach żywych. Dobrze się więc stało, że specyficzny pod względem produkcyjnym dział gospodarki narodowej, jakim jest rolnictwo, doczekał się oddzielnego standardu [Bernacki 2006, Wasilewski 2004].

Rada Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (RMSR) z siedzibą w Londynie rozpoczęła działalność w 2001 roku. RMSR działa na rzecz opracowania, zgodnie z interesem publicznym, jednego zestawu wysokiej jakości międzynarodowych standardów rachunkowości, których zastosowanie sprawi, że informacje zawarte w sprawozdaniach finansowych o ogólnym przeznaczeniu będą przejrzyste i porównywalne. RMSR wydaje standardy w formie zbioru opracowań zwanych Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości finansowej (MSSF). RMSR przyjęła zestaw Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (MSR) wydanych przez swojego poprzednika, tj. Komitet Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (KMSR).

Przystąpienie Polski do Unii Europejskiej (UE) nałożyło wymogi w zakresie rachunkowości. Możliwość pozyskiwania inwestorów dla polskich przedsiębiorstw, przez uczestnictwo na giełdach papierów wartościowych na terenie UE, wiąże się z koniecznością stosowania od 1 stycznia 2005 roku zaleceń MSR/MSSF. Dla spółek giełdowych i krajowych odbiorców informacji, przyzwyczajonych do sprawozdań finansowych sporządzonych według ustawy o rachunkowości (u.o.r.), nowa rzeczywistość staje się poważnym utrudnieniem. Współistnienie w polskiej gospodarce dwóch systemów rachunkowości może powodować niepewność związaną z nagłą zmianą rodzaju i zakresu informacji. Dodatkowo przedstawiane opinie na temat istnienia różnic między polskim prawem bilansowym a MSR/MSSF nie uwidaczniają, w jak znaczącym stopniu konieczność lub wybór stosowania standardów zmienia wizerunek podmiotu gospodarczego. Ciężar właściwej interpretacji danych spoczywa na użytkownikach informacji.

Celem opracowania jest określenie różnic między sprawozdaniem finansowym sporządzonym według zasad i metod zawartych w MSR/MSSF oraz w polskim prawie bilansowym, określonym przez ustawę o rachunkowości. Przedstawiono odmienność rozwiązań w aktywach, występujących w sprawozdaniu finansowym sporządzonym według MSR/MSSF. Oceniono wpływ zmiany stosowanego systemu rachunkowości na kształtowanie się wartości kapita-

łu własnego i zysku (straty) netto w przedsiębiorstwie, jak również porównano podstawowe wskaźniki finansowe w dwóch systemach rachunkowości.

Badania przeprowadzono na przykładzie Grupy Kapitałowej Provimi-Rolimpex SA. Analiza dotycząca różnic między ustawą o rachunkowości a MSR/MSSF została przeprowadzona na podstawie danych z 2004 roku. Dane za ten rok obrotowy są umieszczone w sprawozdaniach finansowych według u.o.r. oraz MSR/MSSF.

Wyniki badań

Zastosowanie MSR/MSSF przyczyniło się do powstania różnic między wartościami prezentowanymi w sprawozdaniach według u.o.r. a wielkościami ukazanymi za pomocą standardów. Początkowym krokiem do wyjaśnienia tych rozbieżności jest przedstawienie zmian zaistniałych w aktywach i pasywach. Weryfikacja pozycji bilansowych według MSR/MSSF spowodowała wprowadzenie nowych kategorii w bilansie, zwiększenia bądź zmniejszenia w istniejących, albo ich całkowitą likwidację. Kolejną przyczyną odmienności jest zmiana wyceny poszczególnych składników aktywów i zobowiązań. Największy wpływ zarówno na bilans, jak i rachunek zysków i strat oraz wskaźniki finansowe mają zmiany w aktywach.

Porównując bilans na dzień 31.12.2004 roku sporządzony w dwóch systemach, po stronie aktywów otrzymano całościową kwotę odzwierciedlającą skutki przejścia na MSR/MSSF w wysokości 75 749 tys. zł. Wartość ta powiększa sumę aktywów z 324 948 tys. zł według u.o.r., do 400 697 tys. zł według MSR/MSSF. Wzrost o 23,3% jest wynikiem zmian zarówno w aktywach trwałych (tab. 1), jak i obrotowych (tab. 2). Dodatkowo pojawiają się nowe, osobno wydzielone pozycje aktywów biologicznych i aktywów trwałych, sklasyfikowanych jako przeznaczone do zbycia (tab. 3).

Przejście na MSR/MSSF w obszarze aktywów trwałych wywołało wzrost wartości o 72 700 tys. zł, tj. o 70,7% (tab. 1). Największy wpływ na tę zmianę miały rzeczowe aktywa trwałe, których wartość zwiększyła się o 77,5%. W przypadku wartości niematerialnych odnotowano największą dynamikę wzrostu wartości – o 1176,1%, przy czym w ujęciu wartościowym stanowiło to jedynie kwotę 788 tys. zł. Spadek wartości odnotowały natomiast rozliczenia międzyokresowe. Nie stwierdzono zmian w przypadku należności długoterminowych oraz inwestycji w jednostkach stowarzyszonych, wycenionych metodą praw własności².

²Przy stosowaniu metody praw własności w aktywach trwałych skonsolidowanego bilansu wyodrębniła się pozycję „Udziały w jednostkach podporządkowanych wyceniane metodą praw własności”.

Wartość aktywów obrotowych według MSR/MSSF na dzień 31.12.2004 roku zmniejszyła się o 9702 tys. zł w porównaniu do wielkości prezentowanej według u.o.r. (tab. 2). Skutki zmian mają charakter zwiększający bądź zmniejszający pozycje bilansowe. Największy skutek zwiększający jest widoczny w przypadku należności z tytułu dostaw (o 3295 tys. zł), natomiast największy wpływ pomniejszający ogólną wartość aktywów obrotowych miała redukcja innych aktywów obrotowych (o 6388 tys. zł) oraz zapasów (o 4113 tys. zł).

Pozycje w tabeli 3 zostały wyróżnione w sprawozdaniu finansowym na podstawie MSR-41 oraz MSSF-5³, nie znajdujących odpowiedników w u.o.r. Łączna kwota zmiany w wysokości 12 751 tys. zł powstała w wyniku reklasyfikacji z aktywów trwałych i obrotowych, a także z wyceny przeprowadzonej na podstawie wymienionych standardów.

Tabela 1

Podstawowe zmiany w aktywach trwałych na dzień 31.12.2004 roku

Wyszczególnienie	Wartość według (tys. zł):		Skutki zmian na MSR/MSSF	
	ustawy o rachunkowości	MSR/MSSF	w tys. zł	%
1. Aktywa trwałe, w tym:	102 908	175 608	72 700	70,7
a) wartości niematerialne	67	855	788	1 176,1
b) rzeczowe aktywa trwałe	91 642	162 661	71 019	77,5
c) aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	3 707	4 628	921	24,8
d) rozliczenia międzyokresowe	34	7	-27	-79,4
e) należności długoterminowe	4 673	4 637	0	0,0
f) inwestycje w jednostkach stowarzyszonych wycenianych metodą praw własności	2 785	2 785	0	0,0

Źródło: opracowanie własne.

wykazując udziały w cenach ich nabycia skorygowanych o różnicę między cenami nabycia udziałów a wartością udziałów w kapitale własnym tych jednostek. Różnicę tę ustala się i wykazuje w odrębnej pozycji skonsolidowanego bilansu oraz odnosi się na skonsolidowany rachunek zysków i strat.

³MSR-41 „Rolnictwo”, MSSF-5 „Aktywa trwałe przeznaczone do sprzedaży oraz działalność zaniechana”.

Tabela 2

Podstawowe zmiany w aktywach obrotowych na dzień 31.12.2004 roku

Wyszczególnienie	Wartość według (tys. zł):		Skutki zmian na MSR/MSSF	
	ustawy o rachunkowości	MSR/MSSF	w tys. zł	%
1. Aktywa obrotowe, w tym:	222 040	212 338	-9 702	-4,4
a) zapasy	68 960	64 847	-4 113	-6,0
b) należności z tytułu dostaw i inne	117 435	120 730	3 295	2,8
c) środki pieniężne i ich ekwiwalenty	10 401	9 800	-601	-5,8
d) rozliczenia międzyokresowe	5 264	3 369	-1 895	-36,0
e) inne aktywa obrotowe	6 388	0	-6 388	-100,0
f) należności z tytułu podatku dochodowego	57	57	0	0,0
g) aktywa finansowe	13 535	13 535	0	0,0

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 3

Nowe pozycje w bilansie po stronie aktywów na dzień 31.12.2004 roku

Wyszczególnienie	Wartość według (tys. zł):		Skutki zmian na MSR/MSSF	
	ustawy o rachunkowości	MSR/MSSF	w tys. zł	%
1. Aktywa biologiczne	0	2 220	2 220	100,0
2. Aktywa trwale sklasyfikowane jako przeznaczone do sprzedaży	0	10 531	10 531	100,0
Razem	0	12 751	12 751	100,0

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 4 przedstawia poszczególne grupy zapasów. Zapasy w obydwu przypadkach wyceniane są według ceny nabycia lub kosztu wytworzenia, nie wyższych niż cena sprzedaży netto. Przez cenę sprzedaży netto danego składnika zapasów rozumiana jest możliwa do otrzymania na dany dzień bilansowy cena sprzedaży, nieobejmująca podatku od towarów i usług oraz podatku akcyzowego. Dodatkowo jest ona pomniejszona o wszelkie rabaty, upusty, a także koszty związane z przygotowaniem do sprzedaży i doprowadzeniem jej do skutku. Za-

Tabela 4

Porównanie poszczególnych grup zapasów na dzień 31.12.2004 roku

Wyszczególnienie	Wartość według (tys. zł):		Skutki zmian na MSR/MSSF	
	ustawy o rachunkowości	MSR/MSSF	w tys. zł	%
1. Materiały	25 672	25 672	0	0,0
2. Półprodukty i produkty w toku	369	369	0	0,0
3. Produkty gotowe	4 302	4 050	-252	-5,9
4. Towary	34 756	34 756	0	0,0
5. Zaliczki na dostawy	3 861	0	-3 861	-100,0
6. Razem	68 960	64 847	-4 113	-6,0

Źródło: opracowanie własne.

równy według o.o.r., jak i MSR-2⁴ Grupa Kapitałowa wycenia produkty gotowe po koszcie wytworzenia, obejmującym właściwą alokację stałych i zmiennych kosztów pośrednich dla normalnego poziomu produkcji. W obydwu przypadkach zapasy, o utraconej przydatności ekonomicznej, przepisywane są w ciężar kosztów. Zasady wyceny i rozchodu materiałów i towarów są zgodne w obu przypadkach. Przy ujęciu materiałów i towarów związanych z branżą nasienną i pochodzących ze skupu wartość wyznacza się na podstawie średniej ważonej cen danego składnika. Dla pozostałych grup materiałów i towarów, oprócz olejów, stosuje się cenę nabycia i zasadę FIFO⁵. Zatem przyczyną powstawania różnic jest odmienna klasyfikacja aktywów do tej grupy.

Zmniejszenie wartości produktów gotowych o 252 tys. zł, tj. o 5,9%, jest wynikiem zastosowania na dzień 31.12.2004 roku wyceny stada obrotowego do wartości godziwych, co powiększa kwotę o 13 tys. zł, a następnie przekwalifikowania zwierząt o wartość 265 tys. zł (zmniejszenie), do osobnej pozycji aktywów biologicznych. Usunięcie z zapasów, według MSR-2 zaliczek na dostawy wiąże się z ich przeniesieniem do należności z tytułu dostaw. Posunięcie to tłumaczy stwierdzony już wzrost wartości tej pozycji o 3295 tys. zł. Jednak z powodu odmiennej prezentacji należności w objaśnieniach, według u.o.r. wartości netto, a według MSR/MSSF wartości brutto pomniejszonej o odpisy aktualizujące związane z utratą wartości, nie jest możliwe dokładne przedstawienie tej operacji. Łączne zmniejszenie wartości zapasów z powodu przejścia na rozwiązania MSR/MSSF wyniosło 4113 tys. zł.

⁴MSR-2 „Zapasy”.⁵FIFO (first in, first out) – „pierwsze weszło, pierwsze wyszło” – metoda wyceny według kolejności zużycia, rozchód składników majątku wycenia się kolejno po cenach tych składników majątku, które jednostka najwcześniej nabyła.

Zastosowanie MSR-41 spowodowało przekwalifikowanie do aktywów biologicznych kilku pozycji powiązanych z działalnością rolniczą, prowadzoną przez należące do Grupy Kapitałowej P.P.H. Agro-Rolimpex w Kwitajnach Sp. z o.o. Wcześniejsze usytuowanie aktywów biologicznych w bilansie sporządzonym według u.o.r. prezentuje tabela 5. Łączna kwota wartości aktywów biologicznych na dzień bilansowy wyniosła 2220 tys. zł i w stosunku do bilansu otwarcia była niższa o 887 tys. zł. Dominującą pozycją w aktywach biologicznych było stado podstawowe o wartości 1019 tys. zł (45,9% wartości aktywów biologicznych) na koniec 2004 roku.

Tabela 5

Skład aktywów biologicznych ze względu na ich wcześniejszą kwalifikację w u.o.r. w 2004 roku

Kategoria przeklasyfikowana do aktywów biologicznych	Moment bilansowy			
	01.01.2004 r.		31.12.2004 r.	
	tys. zł	%	tys. zł	%
1. Stado podstawowe	969	31,2	1019	45,9
2. Stado obrotowe	296	9,5	265	11,9
3. Zasiwy	1842	59,3	936	42,2
4. Łączna kwota w bilansie	3107	100,0	2220	100,0

Źródło: opracowanie własne.

Wyróżnione według u.o.r. stado podstawowe i obrotowe stanowi było mleczne. Przedstawiane w sprawozdaniu finansowym według MSR/MSSF zestawienie pogłowia charakteryzuje się jedynie podziałem na kategorie hodowlane. Nie występuje rozróżnienie stada na podstawowe i obrotowe, jak to było według u.o.r., gdzie kierowano się długością okresu przebywania w cyklu operacyjnym. Inwentarz żywy wyceniony jest w wartości godziwej, pomniejszonej o szacowane koszty związane ze sprzedażą. Przedsiębiorstwo ustala wartość godziwą na podstawie badań cen rynkowych zwierząt, które są w podobnym wieku, są podobnej rasy i mają zbliżone cechy genetyczne.

Wartości godziwe w poszczególnych kategoriach w ciągu roku oscylują wokół kwot wyznaczonych na początek okresu. Wahania spowodowane są wycenami na dany moment bilansowy i przeprowadzaną operacją. Ze względu na różnorodność momentów sprzedaży, przekwalifikowania do poszczególnych grup hodowlanych oraz inne zmniejszenia niemożliwe jest wiarygodne przedstawienie wartości godziwej na jedną sztukę w danej kategorii rodzajowej zwierząt na dzień 31.12.2004 roku.

Wpływ poszczególnych zdarzeń na zmianę wartości stada przedstawia tabela 6. Wzrost wartości całego stada na koniec okresu o 18 tys. zł nastąpił w wyniku przemiany biologicznej w hodowli. Największą pozycją zwiększającą wartość stada inwentarza żywego był przychód z przeklasowania (o 1088 tys. zł), natomiast zmniejszenie wartości z tytułu przeznaczenia na przeklasowanie wyniosło 918 tys. zł. Z obrotu stada w 2004 roku sporządzonego według wyceny MSR-41 wynika, że około 94% z 18 tys. zł przyrostu wartości godziwej, powstałej w trakcie cyklu produkcyjnego, pochodzi z przeklasowania jałówek z grupy 1–2 lata do jałówek cielných. W strukturze sprzedaży pod względem ilościowym największy udział mają byczki do 0,5 roku (46,8 %), natomiast mając na uwadze wartość godziwą dominują krowy (udział 58,3%). Powstałe w wyniku zmian wartości godziwych zysk lub stratę firma umieszcza w rachunku zysków i strat danego okresu.

Tabela 6

Zmiany wartości według zdarzeń z obrotu stada w 2004 roku

Wyszczególnienie	Wartość w tys. zł
1. Wartość na początek okresu	1 265
2. Urodzenia	151
3. Na przeklasowanie	-918
4. Z przeklasowania	1 088
5. Sprzedaż	-283
6. Inne zmniejszenia	-20
7. Wartość na koniec okresu	1283

Źródło: opracowanie własne.

Wyróżnione w tabeli 7 zasiewy do momentu przejścia na MSR/MSSF prezentowane były w krótkoterminowych rozliczeniach międzyokresowych, w pozycji nakłady poniesione na produkcję rolną w toku. Obecnie wyceniane są przez spółkę po koszcie wytworzenia, pomniejszonym o zakumulowane odpisy z tytułu utraty wartości. Taka wycena występuje, gdyż nie istnieje dla nich aktywny rynek⁶. Z wycenionej na dzień 31.12.2004 roku struktury zasiewów produkcja zbóż i rzepaku jest przeznaczona na sprzedaż, użytki zielone natomiast wykorzystywane są na potrzeby produkcji zwierzęcej. Łączna wartość zasiewów wyniosła 936 tys. zł, a dominującą pozycją w tym względzie był rzepak o wartości 304 tys. zł, natomiast najmniejsze znaczenie miał jęczmień (46 tys. zł).

⁶Aktywny rynek to taki rynek, który spełnia wszystkie następujące warunki:

- pozycje będące przedmiotem obrotu na rynku są jednorodne,
- zazwyczaj w dowolnym momencie można znaleźć zainteresowanych nabywców i sprzedawców,
- ceny są podawane do wiadomości publicznej.

Tabela 7

Wycena zasiewów według MSR/MSSF na dzień 31.12.2004 roku

Kategoria	Powierzchnia w ha	Wartość w tys. zł
1. Pszenica	270	279
2. Pszenżyto	284	230
3. Jęczmień	50	46
4. Rzepak	254	304
5. Użytki zielone	484	77
6. Razem	1 342	936

Źródło: opracowanie własne.

Przekształcenia w aktywach spowodowały powstanie odmiennych wielkości kapitału własnego, co prezentuje tabela 8. Kapitał własny według u.o.r. stanowi 37,6% pasywów, natomiast według MSR/MSSF jest to 46,5%. Zmiany w strukturze pasywów spowodowane wprowadzeniem MSR/MSSF skutkują powiększeniem kapitału własnego Grupy o 63 152 tys. zł, czyli jest to wzrost o 55,9%. Na wzrost poziomu kapitału własnego miały wpływ zarówno korekty o charakterze zwiększającym, jak i zmniejszającym. Sporządzając sprawozdanie zarówno według u.o.r., jak i MSR/MSSF, Provimi-Rolimpex SA. wykazuje kapitał zakładowy w wartości nominalnej, w wysokości zgodnej ze statutem Spółki oraz wpisem do rejestru handlowego.

Tabela 8

Porównanie kapitału własnego na dzień 31.12.2004 roku

Wyszczególnienie	Wartość według (tys. zł)		Skutki zmian na MSR/MSSF	
	ustawy o rachunkowości	MSR/MSSF	w tys. zł	%
1. Kapitał własny	12 2323	18 6279	63 956	52,3
a) Kapitały własne przypisane Grupie	11 3013	17 6165	63 152	55,9
b) Kapitały mniejszości	9 310	10 114	804	8,6

Źródło: opracowanie własne.

W obydwu systemach rachunkowości sporządzono rachunek wyników w wariacie kalkulacyjnym (tab. 9). Skumulowany zysk netto według MSR/MSSF w ciągu 2004 roku jest wyższy w porównaniu do wartości otrzymywanych na podstawie u.o.r. o 1222 tys. zł. Jedynymi pozycjami, które nie powodują

Tabela 9

Porównanie rachunku zysków i strat na dzień 31.12.2004 roku

Wyszczególnienie	Wartość według (tys. zł):		Skutki zmian na MSR/MSSF	
	ustawy o rachunkowości	MSR/MSSF	tys. zł	%
1. Przychody netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów	1 158 230	1 158 230	0,0	0,0
2. Koszt własny sprzedanych produktów, towarów i materiałów	1 045 348	1 037 166	-8 182	-0,8
3. Zysk brutto ze sprzedaży (1 – 2)	112 882	121 064	8 182	7,3
4. Pozostałe przychody operacyjne	12 956	9 009	-3 947	30,5
5. Koszty sprzedaży	38 484	38 767	283	0,7
6. Koszty ogólnego zarządu	47 477	47 168	-309	-0,7
7. Pozostałe koszty operacyjne	6 203	4 038	-2 165	-34,9
8. Zysk z działalności operacyjnej (3 + 4 – 5 – 6 – 7)	33 674	40 100	6 426	19,1
9. Przychody finansowe	18 116	13 218	-4 898	27,0
10. Koszty finansowe	17 122	17 122	0,0	0,0
11. Udział w zyskach netto jednostek podporządkowanych wycenianych metodą praw własności	813	1004	191	23,5
12. Zysk brutto (8 + 9 – 10 + 11)	35 481*	37 200	1 719	4,8
13. Podatek dochodowy	7 279	7 673	394	5,4
a) bieżący	1 539	1 731	192	12,5
b) odroczony	5 740	5 942	202	3,5
14. Zysk netto (12 – 13)	28 202	29 527	1 325	4,7
15. Zysk netto przypadający akcjonariuszom mniejszościowym	2 922	3 025	103	3,5
16. Zysk netto akcjonariuszy jednostki dominującej (14 – 15)	25 280	26 502	1 222	4,8

* Kwota według obliczeń dostosowanych do struktury rachunku zysków i strat według MSR/MSSF.

Źródło: opracowanie własne.

rozbieżności są przychody netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów wynoszące 1 158 230 tys. zł oraz koszty finansowe na poziomie 17 122 tys. zł.

Powodem powstawania różnic w zysku netto według u.o.r. i MSR/MSSF są także koszty sprzedaży, które według MSR/MSSF są większe o 283 tys. zł,

natomiast koszty ogólnego zarządu są mniejsze o 309 tys. zł. Odmienne wartości wynikają także z pozostałych przychodów i kosztów operacyjnych, które po rozliczeniu dają wartość mniejszą o 1782 tys. zł. Na zysk brutto wpływają według MSR/MSSF mniejsze o 4898 tys. zł przychody finansowe. Na tę redukcję składają się niewystępujące według MSR/MSSF dodatnie różnice kursowe o wartości 3917 tys. zł, przeszacowane przychody z tytułu rozwiązania rezerwy na rozliczenie zobowiązań finansowych – korekta o 3 tys. zł oraz odmienna wartość innych przychodów finansowych – korekta o 978 tys. zł. Skutek powiększający ma natomiast większa wartość udziałów w zyskach netto jednostek podporządkowanych, wycenianych metodą praw własności, które odmiennie są kwalifikowane w rachunku wyników. Według MSR/MSSF, powiększają zysk brutto, natomiast posługując się u.o.r. pozycja ta jest dodana dopiero po obciążeniu wyniku finansowego podatkiem dochodowym. Podstawą wyznaczenia podatku dochodowego według zasad u.o.r. jest zysk brutto o wartości 35 481 tys. zł, który według MSR/MSSF jest o 1 719 tys. zł wyższy. Z otrzymanego zysku netto jest wydzielona część dla akcjonariuszy mniejszościowych, natomiast część przypadająca akcjonariuszom jednostki dominującej jest przeznaczana zgodnie z uchwałą Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszy na kapitał zapasowy.

W związku z tym, że rachunek wyników przedstawia zbiorczo różnice na poszczególnych etapach obliczania zysku netto, wyróżniono, jakie korekty wpłynęły bezpośrednio na jego poziom. Syntetyczne przekształcenie wyniku uzyskanego za pomocą u.o.r. do wartości wynikającej na podstawie MSR/MSSF prezentuje tabela 10. Największy wpływ na przekształcenia wynikające z zastosowania MSR/MSSF ma obszar rzeczowych aktywów trwałych. Dotyczy to zwłaszcza korekt zwiększających z tytułu amortyzacji środków trwałych w kwocie 1471 tys. zł oraz korekty doprowadzającej aktywa biologiczne do wyceny w wartościach godziwych (o 153 tys. zł). Największy charakter zmniejszający dotyczył korekty wyniku na sprzedaży środków trwałych (o 385 tys. zł).

W tabeli 11 przedstawiono kształtowanie się wybranych wskaźników finansowych, obliczonych z wykorzystaniem danych pochodzących ze sprawozdań sporządzonych według u.o.r. i MSR/MSSF. Wskaźniki rentowności odnoszą się do podstawowego celu funkcjonowania jednostki, jakim jest realizacja zysku. W przypadku rentowności sprzedaży brutto, czyli relacji zysku (straty) ze sprzedaży brutto do przychodów ze sprzedaży, powstająca rozbieżność między wielkościami wynosi 0,7 pkt % na korzyść obliczeń według MSR/MSSF. Poprawa ta nie wynika ze wzrostu obrotów, ale z faktu występowania według MSR/MSSF niższych kosztów własnych sprzedanych produktów, towarów i materiałów, a także wzrostu kosztów sprzedaży i spadku kosztów ogólnego zarządu. Na podstawie wskaźnika rentowności majątku (ROA), który jest ilorazem zysku netto i aktywów ogółem, można określić efektywność zarządzania majątkiem.

Tabela 10

Przekształcenie zysku netto w 2004 roku

Wyszczególnienie	Wartość w tys. zł
Zysk netto według u.o.r. przypadający jednostce dominującej	25 280
Zysk netto według u.o.r. przypadający akcjonariuszom mniejszościowym	2 922
Korekta amortyzacji środków trwałych	1 471
Korekta odpisów aktualizujących środki trwałe	139
Korekta wyniku na sprzedaży środków trwałych	-385
Korekta doprowadzające aktywa biologiczne do wyceny w wartościach godziwych	153
Pozostałe korekty	150
Podatek odroczony dotyczący korekt	-203
Zysk netto według MSR/MSSF	29 527
Zysk netto według MSR/MSSF przypadający jednostce dominującej	26 502
Zysk netto według MSR/MSSF przypadający akcjonariuszom mniejszościowym	3 025

Źródło: opracowanie własne.

Zmniejszenie wskaźnika obliczonego na podstawie MSR/MSSF o 1,2 pkt % odzwierciedla znaczące pogorszenie się sytuacji Provimi-Rolimpex SA. Zmiana ta wynika przede wszystkim ze zwiększenia wartości majątku trwałego w wyniku zastosowanej wyceny. Pomimo że wskaźnik ROA według MSR/MSSF jest niższy, to mieści się w przedziale 2–6%, wykorzystywanym przez banki jako jeden z wyznaczników do udzielenia kredytu. Podobne zmniejszenie występuje w przypadku wskaźnika rentowności kapitałów własnych (ROE), obliczonego jako relacja zysku netto do kapitału własnego. Spadek poziomu wskaźnika o 7,3 pkt % wynika z większej wartości mianownika, spowodowanej zwiększeniem kapitału własnego, przede wszystkim w wyniku zastosowania na dzień 01.01.2004 roku wyceny rzeczowych aktywów trwałych do wartości godziwych. Wskaźnik dźwigni finansowej, obliczony jako różnica pomiędzy wskaźnikami ROE i ROA, informujący o osiągniętych korzyściach z wykorzystania kapitałów obcych, jest mniejszy według MSR/MSSF od wartości według u.o.r. o 6,2 pkt %. Oznacza to, że sposób prowadzenia rachunkowości według u.o.r. i MSR/MSSF różnicuje wynik odzwierciedlający efektywność wykorzystania kapitału obcego.

Ocena ogólnego zadłużenia przedsiębiorstwa opiera się na analizie wskaźnika, w którym zestawiono zobowiązania ogółem do wartości pasywów. Uzyskany wynik według MSR/MSSF jest niższy o 8,9 pkt %, gdyż przede wszystkim wartość pasywów jest większa o 75 749 tys. zł i dodatkowo zobowiązania ogółem mają mniejszy udział w strukturze pasywów niż w bilansie według u.o.r. Wskaźnik nie przekracza w obydwu przypadkach 67%, a więc nad Grupą Kapitałową

Tabela 11

Wybrane wskaźniki finansowe na dzień 31.12.2004 roku

Wyszczególnienie	Wielkość według:		Różnica MSR/ /MSSF/u.o.r.
	ustawy o rachunkowości	MSR/MSSF	
Wskaźniki rentowności (%)			
1. Rentowności sprzedaży brutto	9,8	10,5	0,7
2. Rentowności majątku (ROA)	7,8	6,6	-1,2
3. Rentowności kapitału własnego (ROE)	22,4	15,0	-7,3
4. Wskaźnik dźwigni finansowej	14,6	8,4	-6,2
Wskaźniki zadłużenia (%)			
5. Zadłużenia ogółem	62,4	53,5	-8,9
6. Zadłużenia kapitału własnego	1,7	1,2	-0,5
Wskaźniki płynności			
7. Płynności bieżącej	1,17	1,10	-0,07
8. Płynności szybkiej	0,81	0,76	-0,05
Wskaźniki sprawności gospodarowania (dni)			
9. Obrót zapasów	26,7	24,9	-1,7
10. Obrót należności	39,6	40,9	1,4
11. Obrót zobowiązań	74,1	74,7	0,6

Źródło: opracowanie własne.

nie ciąży duże ryzyko finansowe. Podobna sytuacja dotyczy wskaźnika zadłużenia kapitału własnego, wyznaczonego jako relacja zobowiązań ogółem do kapitału własnego. Obliczona według MSR/MSSF wartość mniejsza o 0,5 pkt % świadczy o redukcji zaangażowania obcych źródeł finansowania w stosunku do własnych. Jest to spowodowane głównie zmianą wyceny kapitału własnego.

Ocenę zdolności przedsiębiorstwa do regulowania zobowiązań krótkoterminowych uwidaczniają wskaźniki płynności finansowej. Przy płynności bieżącej, wyznaczonej jako stosunek aktywów obrotowych do zobowiązań bieżących, wartość według u.o.r. była bliska dolnej granicy optymalnego przedziału 1,2–2, świadczącego o efektywnym wykorzystaniu majątku obrotowego. Zmiana systemu rachunkowości, obniżając wskaźnik o 0,07, nie odzwierciedla problemów z terminowym spłacaniem zobowiązań, gdyż jego wielkość jest wciąż większa od 1,0. Analiza wskaźnika szybkiego płynności, obliczonego jako relacja inwe-

stycji krótkoterminowych do zobowiązań bieżących, odzwierciedla niekorzystną sytuację. W obydwu przypadkach wielkość jest mniejsza od 1,0, przy czym powołując się na MSR/MSSF ryzyko utraty szybkiej zdolności do regulowania terminowo zobowiązań bieżących jest większe. Obniżenie płynności Provimi-Rolimpex SA wynika głównie ze zmniejszenia wartości poszczególnych pozycji w aktywach obrotowych oraz wzrostu zobowiązań krótkoterminowych o 2612 tys. zł.

Wskaźnik obrotu zapasów został obliczony jako wyrażona w dniach relacja przychodów netto ze sprzedaży do średniego stanu zapasów. Poziom tego wskaźnika jest mniejszy według MSR/MSSF, co oznacza krótszy okres odnawiania zapasów do zrealizowania sprzedaży, przy czym różnica w tym zakresie nie była znacząca. Zmiana ta jest wywołana zmniejszeniem wielkości zapasów o przeklasyfikowane aktywa biologiczne i zaliczki na dostawy. Zagadnienie wielokrotności odtwarzania należności w ciągu roku przedstawia wskaźnik obrotu należności, będący wyrażonym w dniach ilorazem przychodów ze sprzedaży netto i średniego stanu należności. Wielkości wyznaczone na podstawie danych według u.p.r. i standardów są zadowalające, jednak wynik otrzymany na podstawie MSR/MSSF pokazuje, że regulacja należności przez odbiorców jest nieznacznie dłuższa. Na podstawie analizy wskaźnika obrotu zobowiązań (wyrażona w dniach relacja przychodów ze sprzedaży netto do średniego stanu zobowiązań) można stwierdzić, że dane uzyskane według u.o.r. i MSR/MSSF nie różnicowały oceny zarządzania zobowiązaniami badanego przedsiębiorstwa, a okres regulacji zobowiązań wynosił około 74 dni. Provimi-Rolimpex SA szybciej ściąga środki niż musi regulować płatności, czyli niska płynność nie powoduje w tym przypadku dużych trudności finansowych.

Wnioski

W opracowaniu przedstawiono analizę różnic między polskim prawem bilansowym a MSR/MSSF oraz ich konsekwencji dla obrazu majątkowo-kapitałowego i sytuacji finansowej przedsiębiorstwa. Na podstawie przeprowadzonych badań sformułowano następujące wnioski:

1. Funkcjonowanie dwóch systemów rachunkowości wymaga analizy różnic powstających między sprawozdaniami sporządzonymi według ustawy o rachunkowości (u.o.r.) i MSR/MSSF. W przypadku Grupy Kapitałowej Provimi-Rolimpex SA wystąpiły rozbieżności między polskim prawem bilansowym a MSR/MSSF w bilansie, w którym odnotowano zmiany w aktywach trwałych i obrotowych, w rachunku zysków i strat oraz przy finansowej analizie wskaźnikowej. Poza definicyjnymi różnicami w poszczególnych

elementach majątku przedsiębiorstwa, zastosowanie MSR/MSSF ma odzwierciedlenie w pozycjach aktywów i pasywów, co spowodowało łączną różnicę między bilansami sporządzonymi za pomocą u.o.r. oraz MSR/MSSF na poziomie 75 749 tys. zł. Przyczyną tych różnic jest odmienna wycena lub konieczność przekwalifikowania elementów majątku z jednych kategorii aktywów do drugih.

2. Największy wpływ na postać bilansu zarówno po stronie aktywów, jak i pasywów mają rzeczowe aktywa trwałe, stanowiące 77% ogółu zmian po stronie aktywów. Rzeczowe aktywa trwałe, przez zmianę wyceny do wartości godziwych, powodują powiększenie wartości kapitału własnego o 75 528 tys. zł. W strukturze bilansu zastosowanie MSR/MSSF skutkowało wprowadzeniem nowych pozycji aktywów biologicznych i aktywów trwałych przeznaczonych do zbycia, co powoduje przekwalifikowanie do nich pozycji majątkowych o łącznej wartości 12 751 tys. zł.
3. Poziom zysku netto obliczonego według u.o.r. był niższy niż z wykorzystaniem rozwiązań MSR/MSSF. Największe znaczenie w bezpośrednim przekształceniu zysku netto z wielkości według u.o.r. do MSR/MSSF miała korekta amortyzacji środków trwałych, zwiększająca zysk netto o 1471 tys. zł. Przekształcenie sprawozdania finansowego z u.o.r. na MSR/MSSF wpłynęło na zmiany w wynikach analizy wskaźnikowej. W przypadku stosowania rozwiązań MSR/MSSF stwierdzono wzrost wielkości wskaźnika rentowności sprzedaży, ponadto zmniejszyło się zadłużenie ogółem oraz zadłużenie kapitału własnego. Niekorzystna sytuacja (spadek) wystąpiła w przypadku wskaźników ROA, ROE oraz płynności bieżącej i szybkiej.

Literatura

- BEDNARSKI L., GIERUSZ J. (red.), 2001: Rachunkowość międzynarodowa. Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa.
- BERNACKI A., 2006: Międzynarodowy Standard Rachunkowości 41 „Rolnictwo” a realia jego wprowadzenia w Polsce. Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości. Numer Specjalny, Tom 32 (88), Warszawa.
- GIERUSZ J. (red.), 2002: Ustawa o rachunkowości a Międzynarodowe Standardy Rachunkowości. Analiza porównawcza. Wydawnictwo ODDK, Gdańsk.
- JARUGA A., 2003: W kierunku globalnych standardów rachunkowości. [W:] Międzynarodowe i polskie regulacje rachunkowości w praktyce. Wydawnictwo Difin, Warszawa.
- JARUGA A. (red.), 2005: Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej (MSSF/MSR) a ustawa o rachunkowości – podobieństwa i różnice. Wydawnictwo Stowarzyszenia Księgowych w Polsce, Warszawa.

- Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej (MSSF), Tom I i II, 2004. Wydawnictwo International Accounting Standards Committee Foundation, Londyn.
- SURDYKOWSKA S.T., 1999: Rachunkowość międzynarodowa. Wydawnictwo Zakamycze, Kraków.
- Ustawa o rachunkowości z dnia 29.09.1994 r., DzU nr 121, poz. 591, z późn. zm.
- WALIŃSKA E., 2005: Międzynarodowe standardy rachunkowości. Ogólne zasady pomiaru i prezentacji pozycji bilansu i rachunku wyników. Wydawnictwo Oficyna Ekonomiczna, Kraków.
- WASILEWSKI M., 2004: Harmonizacja rachunkowości międzynarodowej na przykładzie MSR-41 „Rolnictwo”. Problemy Rolnictwa Światowego, Tom XI, Wydawnictwo SGGW, Warszawa.

Impact of balance law and IAS/IFRS on financial situation of an enterprise

Abstract

The paper presents differences between Polish balance law and the IAS/IFRS as well as their consequences for the financial situation evaluation of the Provimi-Rolimpex Capital Group. Several divergences between Polish balance law and the IAS/IFRS were found, especially in the fixed and current assets, the profit and loss statement as well as in the ratio analysis. These differences were caused by dissimilar valuation or obligation of reclassifying some assets' positions to different categories or as a result of decrease or increase of some assets, capital or results. The fixed material assets had the greatest impact on the balance, which amounted 77% of the assets' changes. The fixed material assets, by change the valuation into the fair value, caused increase of equity value by 75.528 thousand PLN. Employment of the IAS/IFRS resulted in implementation of new biology and fixed assets' positions. The financial result calculated within the Accounting Act was lower by 1.222 thousand PLN than within the IAS/IFRS. Transformation of the financial declaration within the IAS/IFRS, initially made within the Accounting Act rules, resulted in increase of the sale profitability ratio, decrease of total indebtedness and equity indebtedness ratios. However, assets and equity profitability as well as the liquidity level decreases. There happened no essential changes regarding management effectiveness ratios.